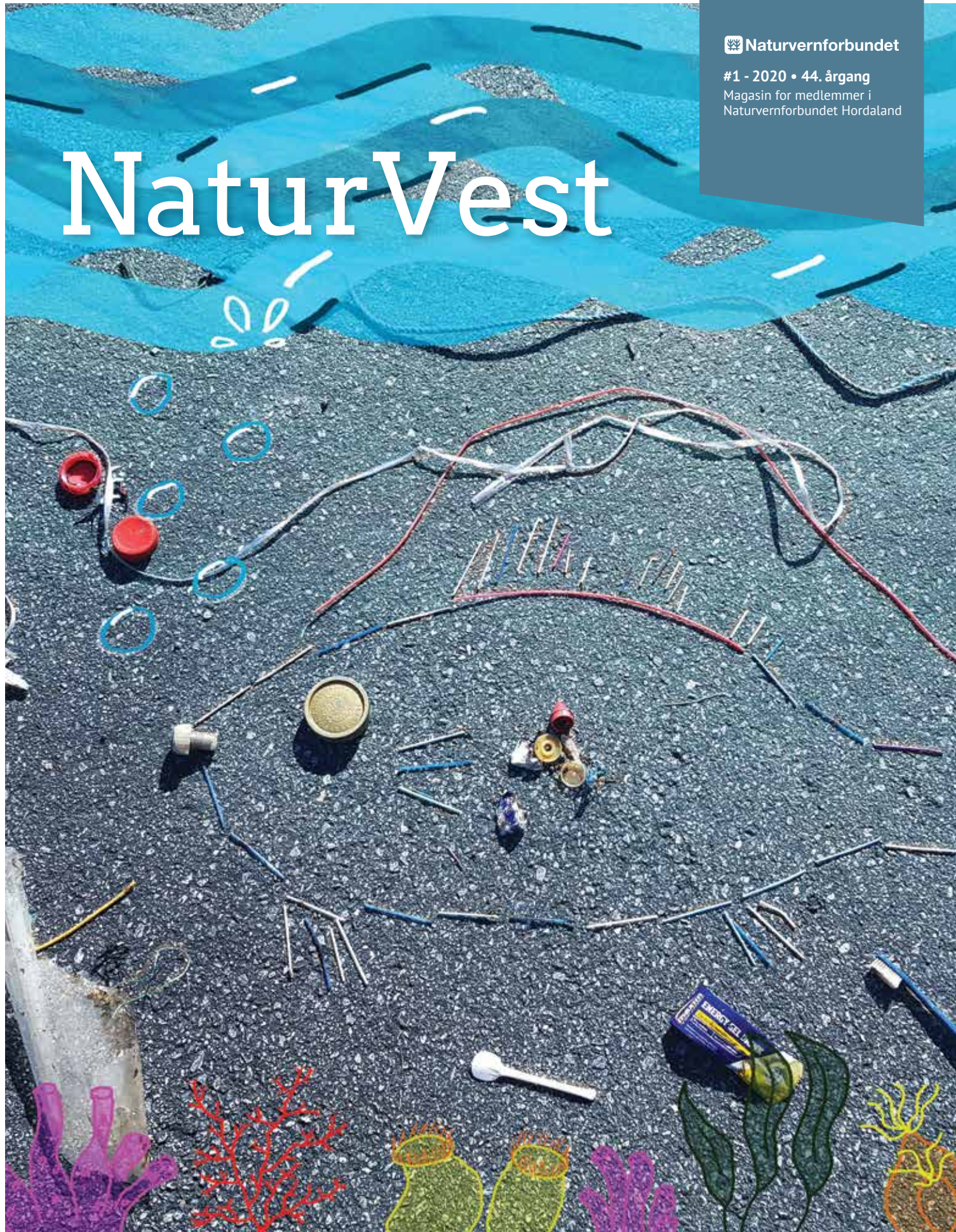

NaturVest

Plast

6 - 13

Vi tar vare på
historien 14

Bokmelding 4

Foto: Hans Jørgen Brun

Nei, Hordfast er ikke et godt klimaprojekt

TEKST

GABRIEL FLIFLET

Tilhengerne av Hordfast påstår at fergefri E39 Bergen-Stavanger er et godt klimaprojekt. Det er det ikke.

De viser til at fergefri E39 vil føre til nedlegging av fergeruter og hurtigbåtruter og gi mindre flytrafikk. Til sammen skal dette gi en svært positiv klimaeffekt. Men argumentasjonen er uholdbar: Utslippene fra disse kildene blir uansett kuttet kraftig ved elektrifisering og annen lavutslippsteknologi, helt uavhengig av hva som skjer med E39.

LES NATURVERNFORBUNDETS NTP-INNSPILL

I mai kom blant andre Vestland fylkeskommune og Bergen kommune med høringsinnspill til nasjonal transportplan (NTP), noe som medførte mye debatt. Naturvernforbundet i Hordaland sitt innspill kan du lese på nett. Bruk denne adressen: shorturl.at/fuHY2

To av de tre fergerutene som Hordfast skal erstatte, er snart i elektrisk drift, og de første el-flyene mellom Stavanger og Bergen vil være i ordinær drift i løpet av få år - lenge før fergefri E39 kan være ferdig.

På toppen av dette, vil våre nye video-vaner fra koronatiden føre til at mange av flyreisene mellom Bergen og Stavanger forsvinner. Mange flere av møtene blir digitale i fremtiden.

I tillegg: Naturen er et gigantisk lager av karbon, om den får være i fred. Omtrent 80 % av karbonet som er bundet opp på land, er bundet opp i jordsmonnet - det tre ganger mer enn i atmosfæren!

Når myr, skog og mark ødelegges av en ny motorvei, med nye næringsområder, bolig- og hyttefelt, slippes dette karbonet ut i atmosfæren, og gir klimagassutslipp i år etter år. Denne viktige skade-effekten er ikke med i beregningene som påstår at Hordfast gir klimagevinst.

Hordfast betyr bevisst å satse på å mangedoble veitrafikken. Hordfast gir naturødeleggelser av utålelige dimensjoner - og er heller ikke et godt klimaprojekt. Det er derfor vi og en samlet miljøbevegelse står opp mot motorveiprojektet Hordfast.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løsninger som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er over 24 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Fylkessekretær

Synnøve Kvamme

Redaktør

Øyvind Strømmen

Bidragstere

Gabriel Fliflet
Sverre Stakkestad
Malin Duong Fløystad
André Marton Pedersen
Mona Maria Løberg
Klaus Rasmussen
Pernille Rubin Wollan
Erling Moxnes

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad
sverre@gmk.as
Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

2845

Framsida

Malin Duong Fløysand

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland
Bredsgården 1E
5003 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: 100g Cyclus Offset 100% resirkulert

Se også www.svanemerket.no

INNHold

- 3 Kortnytt
- 4 Bokmelding
- 7 Plukk litt ofte
- 9 Hvordan unngå det uunngåelige
- 12 Ver stingplast, hva er det?
- 14 Vi tar vare på historien
- 16 Corona og ressursforvaltning, to alen av samme stykke?

10 TING DU KAN GJERA FOR MILJØET HEIME

Koronakrisa er endå ikkje over, og mange av oss er meir heime enn vanleg. Det gjev høve til nye opplevingar i nærnaturen, men Naturvernforbundet har også laga ei liste med andre ting du kan gjera for miljøet heime – frå å laga insekthotell til å henta ny kunnskap frå filmar og bøker. Du finn tipsa på nettsidene våre, med denne lenkja: shorturl.at/aoHJ6

KORTNYTT

Sjå kortfilmen vår om vindkraft

Med støtte frå Finsefondet har Naturvernforbundet i Hordaland og ei rekkje samarbeidspartnarar laga ein kortfilm om vindkraft. Den vart lansert i byrjinga av april.

Naturvernforbundet er uroa for at stadig fleire av våre resterande naturområde skal byggast ned med vindkraftturbinar på opp til 250 meter, og med enorme veganlegg knytt til desse. Me meiner løysinga på natur- og klimakrisa ligg i å ta vare på naturen, ikkje i å øydeleggja endå meir.

Filmen kan du sjå på denne lenkja: shorturl.at/esNP4

Lettlest og engasjerande bok om fuglar

Du treng verken vera ornitolog eller ein fuglenerd for å like denne boka.

TEKST

KLAUS RASMUSSEN

Fuglenes vidunderlige verden føyer seg inn i ein litterær trend i tida, der fagkunnskap vert presentert på ein folkeleg og populærvitskapleg måte. Bøker som *Sjarmen med tarmen* og *Bakterier* er andre vellukka døme på sjangeren. Journalisten Jim Robbins har brukt to år på denne boka, reist

og møtt folk i alle verdsdelar og fått ei imponerende innsikt i fuglane sitt univers. Mange vil nok omfamna hans engasjerande forteljarmåte, og finn du ei basisglede i naturen og i livet på planeten, er det vanskeleg å unngå å lata seg riva med.

Boka er delt inn i tre delar. «Hva fuglene kan si oss om naturens verden» lærer oss om fuglane sitt opphav hjå dinosaurane: «Fugler er dinosaurer som klarte seg fordi de greide å forandre seg med tiden». Robbins hevdar fuglen gjev oss eit glimt av dinosaurane sin tidsalder, og meiner få for paleontologar har nok kunnskap om fugl og dermed dårlegare grunnlag for å forstå livet til dinosaurane.

Mange lesarar har sikkert lurt på korleis individa i enorme fugleflokkar navigerer simultant på eit mikrosekund? Robbins drøftar fuglane si formasjonsflyging som felles, kognitiv hjerneaktivitet, og presenterer nye forskingsteoriar som meiner at den enkelte fuglen kan vera ein del av eit større kognitivt fellesskap. Liknande åtferd finn ein også hjå grashopper og i fiskestimar.

Den andre delen av boka fokuserer på dei mange bidraga fuglane har gjeve oss menneske opp gjennom tidene, alt frå fjær i ei dunjakke til aerodynamikken i eit Boeing-fly. Dei fleste fuglar har ørsmå riller rundt fjærene, som stenger inne luftlommer og slik hindrar fuktigheit frå å binde seg til overflata. Det har gitt idear til vasstette og sjølvreinsande tekstilar. Fjærdrakta til pingvinen har på si side

vore ei inspirasjonskjelde til designarar av fartøy.

Den raude jungelhøna er stamfaren til alle vore høns. Egyptarane hadde leiromnar med kanalar til eit omfattande anlegg med 10-15000 egg i rugekassar

Kvart år konsumerer me globalt 40 milliardar kyllingar og berre i USA vert det dagleg brukt 217 millionar egg til frukost, kaker og anna mat. Høna er kanskje den viktigaste animalske maten for mennesket, men den industrielle kyllingproduksjonen er nådelaus og har medverka til at det allsidige genmaterialet til høna er sterkt utarma.

Fuglane er viktige når planteartar skal spreia. Mange isolerte øyar ville vore utan biologisk mangfald utan trekkfuglane og forsking visar at fugl har ein skånsam tarm som slepp igjennom frø utan å sterilisere dei.. i motsetnad til pattedyr.

I nyare tid har mennesket ofte misforstått fuglen sitt virke. Mao starta ein massiv utrydding av sporv og finkeartar på 50 talet for å unngå tap av menneskemat. Resultatet var ein massiv vekst av skadelige insekt og hungersnød.

Det er dokumentert at de økonomiske utgiftene aukar med fallande fuglebestand. Økosystemtenestene til fugl er avgjerande for mange landbruksproduksjonar. Enkelte fugleartar er spesialiserte på insekt og skadedyr og har med stor klokskap blitt brukt i varig nedkjemping av desse.

Robbins skriv lett og engasjert. Etter å ha lese denne boka vil du få djupare respekt for alle fuglar.

Jim Robbins *Fuglenes vidunderlige verden*

Hva fuglene kan fortelle om oss selv, verden og en bedre fremtid

FUGLENES VIDUNDERLIGE VERDEN

JIM ROBBINS

2018

Reis miljøvenleg!

Reis kollektivt og bidra til eit betre miljø. Last ned appen «**Skyss reise**» eller gå inn på **skyss.no** for å planlegge reisa. Spar miljøet – reis kollektivt. God tur!

skyss

**MILJØVENNLIG
AVFALLSLØSNING
FOR BEDRIFTER**

I samarbeid med Retura hjelper BIR Bedrift din virksomhet med å sikre sin miljøsats.

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfallsløsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning, avfallsløsninger og containerutleie: 55 27 70 50. www.birbedrift.no

Sirkeløkonomi

Utfordringa rundt klima og miljø handlar om korleis vi nyttar naturressursane. Sirkeløkonomi er å ta vare på ressursane ved å halde dei i krinslaupet. Vi sparer energi, og vi sparer naturen.

Du er viktig!

For å lykkast, kan du bidra med:

- å hindre at avfall oppstår
- å bruke om att
- å sortere til gjenvinning

Vil du vite meir, eller har du spørsmål, sjå ihm.no eller ring IHM på tlf. 56 52 99 00.

 IHM *På naturen si side*
Indre Hordaland Miljøverk

Logolink

Plukk litt ofte

De største dugnadene utsettes til høsten, men du kan allikevel rydde naturen for plast.

TEKST

MONA MARIA LØBERG

Koronaviruset har endret på så mye. Ryddeaksjonene vi planla ble utsatt på ubestemt tid – men nå har vi akkurat

fått beskjed om at det nå er mulig å organisere ryddeaksjoner med inntil 50 personer – så lenge det er en ansvarlig arrangør som har oversikt og ansvar for smittevernsregler. Strandryddeuka er utsatt til høsten. Utsatt, men ikke avlyst.

Beskjedene som gis fra myndighetene påvirker så klart arbeidet vårt, og vi forsøker å tilpasse arbeidet vårt til dette. Så lenge det er lov til å organisere ryddeaksjoner, vil vi gjøre det. Følg oss i nyhetsbrev, Instagram eller Facebook for oppdatert informasjon.

Vi må være varsomme fremover. Vi har begynt så smått å åpne opp samfunnet, men myndighetene kan velge å skjerpe inn tiltakene dersom det trengs. Følg derfor med på rådene som gis!

Hvis du har lyst til å rydde søppel, kan du det. Du kan plukke litt, ofte. Når du går tur, ta med en pose som du fyller og kaster i søppelspannet hjemme. Husk å bruk hansker, hold avstand og ikke gå flere enn fem om gangen. Hvis du ender opp med å rydde mye, så pass på å sikre avfallet så det ikke blåser på avveie.

Det er også mulig å få avfallsselskapet ditt til å hente søppelet gratis. Plasten du plukker fra naturen

**RYDD TRYGT
I SMÅ GRUPPER**

- Bruk hansker
- Hold avstand
- Små grupper (<5)

Arrangører som har oversikt og ansvar for at smittevernsregler blir overholdt, kan invitere opptil 50 personer på dugnad.

HER KAN DU HENTE GRATIS RYDDEPAKKE M/ SEKKER OG HANSKER

- **Akvariet i Bergen**
Nordnesbakken 4, Bergen
55557171
- **BIR**
Alle gjenvinningsstasjonene, og den mobile som kjører i Bergen sentrum hver dag og på BIRs hovedkontor i Conrad Mohrsvei 15. For å få gratis henting, meld inn her: bir.no/aktuelt/strandrydding
- **NGIR**
Kjevikdalen, Lindåsvegen 1260, Hundvin.
- **ØyVAR** (tidl. Fjellvar).
Må avtales i forkant!
Lonavegen 20, Straume
56 31 59 30
- **Eplehuset Servicesenter**
Strandgaten 64, Bergen
- **Naturvernforbundet Hordaland**
Bredsgården 1E, Bergen
55300660
- **Bergen og Omland friluftsråd**
Hellebakken 45, Bergen
90288824
- **IHM**
Alle miljøstasjonene.
Se ihm.no.
- **SIM**
Alle miljøstasjonene.
Se sim.as. For å få gratis henting, meld inn her: sim.as/skjema-sjolvbetening/rydd-ei-strand

Se fullstendig liste på ryddenorge.no.

må du da fylle i en «strandryddesekk», og du må avtale henting i forkant. Fylte ryddesekker setter du på avtalt sted hvor bossbilen vanligvis stopper. Vær klar over at mange gjenvinningsstasjoner har svært stor pågang, så det anbefales ikke å belaste dem mer enn nødvendig. Det er lange køer. Men ryddesekker kan du enkelt hente hos dem. Hos ØyVAR avtaler du i også henting av ryddesekker i forkant.

Plast- og giftfrie barnehager

I år har vi blant annet fått midler til å starte opp arbeid med barnehager! Hurra! Vi vil gjerne komme på besøk og gi konkrete råd til innkjøp og rutiner for hvordan man kan redusere plastforbruket.

Dessverre finnes det mye miljøgifter i eldre plastprodukter og

interiør. Barn er ekstra sårbare, og en innsats for å redusere plastbruken kan ha stor betydning. Enkle grep kan gjøres og det er mange tiltak som ikke koster så mye.

Har du lyst på gratis besøk? Kontakt Mona på mm@naturvernforbundet.no.

Sverre fant skytestrenger, flasker, tau og emballasje, isopor i (mellom Herand og Utne i Hardanger langs «Samlen rundt». Vinden tar lett med seg isopor og annen plast, så kikk nøye i området rundt. Foto: Sverre Stakkestad.

André fant gamle tauverk, tomme plastflasker, en crocs, korker, tynne plaststrimler og masse annet i en vik vis a vis Oksebåsen. Foto: André Marton Pedersen

Malin fant q-tips, snusboks og korker og tegnet på bildet. Foto: Malin Duong Fløysand.

Jeg fant jeg fant!

Hva fant du nå da?

Du skal ut på tur og du rekker ikke å gå langt før du ser det lyse hvitt i grøftkantene. Det er ikke hvitveis denne gangen, men det er ispapir. Laget av plast, så klart. Du plukker det opp og så er du i gang! Du plukker i to minutter og får så mye å bære på at det er vanskelig å holde alt. Heldigvis finner du en bærepose! Du finner en rar dings som du ikke hva er. Det er mye og mangt man finner, om man leter.

Og du har lyst til å gjøre mer. Du har lyst til å være med og kartlegge søppelet og bidra til endringer. Kanskje materialbruket eller designet kan endres, men da må man jo vite hva slags plast og hvilke firmaer som må endre

produktene sine. Vi kan jo ikke rydde i all evig tid, heller! Du har lyst til å være med på folkeforskning, så du laster opp bildene du finner plastjakten.no.

Plast er praktisk tenker du, den regnjakka vil du jo fortsette å gå med. Men hvem hiver jakka i naturen? Det er jo noen ting som lettere blir til søppel i naturen. Vi må begynne der, hvor det monner mest. Etter turen kaster du søppelet i søpla, går du inn og setter deg i sofaen. Inn på Facebook. Du er for nysgjerrig. Den dingsen du fant i grøfta, hva kan det være? Du legger ut bildet av i Facebook-gruppa «2-minutters strandrydding», snart skal du få svar.

NYTTIGE SIDER FOR RYDDERE

- **Plastjakten.no.** Verktøy for å kartlegge forsøpling. Last opp bilde av det du finner
- **2-minutters strandrydding.** Diskusjonsside på Facebook hvor medlemmene hjelper hverandre med å spore opp forsøplingskilder.
- **Rydd norge.no.** Side hvor du kan melde inn forsøplede områder, finne ryddeaksjoner du kan være med på, opprette ryddeaksjoner, finne steder hvor du kan få gratis ryddepakker og levere inn søppel.

Hvordan unngå det uunngåelige

Plast er nesten overalt, og har også blitt et miljøproblem. Hvilke alternativer og løsninger finnes?

TEKST

PERNILLE RUBIN WOLLAN OG MALIN DUONG FLØYSAND

Forsøpling i naturen er et kjent problem for de fleste, og har økt betraktelig i løpet av dei siste 70 årene. Mye av den består av plastmateriale. Det er anslått at rundt 250.000 tonn med plast flyter nær havoverflaten i verdenshavene.

Da plasten kom var den til glede for mange, praktisk, og billig å produsere. I dag er plast å finne overalt: i mange av klærne vi går med, i kosmetikk, som emballasje, og også i produkter mange kanskje ikke tenker på at er plast, som for eksempel store garn. Hvordan kan vi da på best mulig måte hindre forsøpling i naturen?

Plastmaterialer har lang varighet, og er for robust til å gå gjennom nedbrytningsprosesser. Det innebærer at de vil hopes opp dersom vi ikke erstatter dem med nye nedbrytbare materialer. Mye av plasten i havene kommer fra søppel som er blitt kastet i gatene eller i naturen og som skylles vekk av regn eller føres videre av vinden. Over tid blir den til mikroplast, som er enda vanskeligere å fjerne. Annen plast kommer fra fiskebåter og skip som mister store redskaper i havet, slik at det føres videre med havstrømmer.

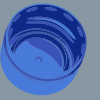
Plast er en fare for dyrelivet. Det har for eksempel vist seg at havskilpadder kan forveksle en plastpose med en manet, og at en del mindre fiskearter spiser mikroplast i den tro at det er plankton. Dette medfører også en trussel for oss mennesker, fordi vi på denne måten risikerer å få i oss mikroplast fra matfatet. Så hva kan vi gjøre for å redusere bruken av plast?

Bioplast er bare en løsning under riktige forutsetninger

Et av produktene det snakkes en hel del om er bioplast, som er laget av fornybare kilder, f.eks. mais. En del av denne plasten er biologisk nedbrytbar, men det krever høye temperaturer, det vil si: industrielle komposteringsanlegg som kan tilby forhold man ikke finner

i naturen eller i havmiljøet. Å kaste slik plast i naturen og tro at naturen løser dette plastproblemet vil være fullstendig uansvarlig.

Selv om nedbrytbar bioplast er en løsning, må man altså ta hensyn til ulempene. I havet – med lave temperaturer, lite sollys og lite tilgang på oksygen – vil slik plast kunne oppføre seg som annen plast, og sannsynligvis bli værende i hundrevis av år.

Men det finnes andre løsninger

Det finnes imidlertid flere tiltak som kan hjelpe til med å redusere det voksende plastproblemet.

En løsning er å lage mye av det som i dag lages av plast, og som vi møter i hverdagen, ved hjelp av andre materialer. Det kan for eksempel være fornuftig å lage bildekk av et annet materiale, for i dag slites mye mikroplast av bildekk, og havner i naturen og i havene, der den er umulig å samle opp.

Vi må unngå den såkalte verstingplasten (se også egen artikkel): matemballasje, korker, lokk og plast fra fiskerisektoren, bygg og næringsliv ellers. Her må det utvikles nye og

mer miljøvennlige materialer, som ikke skader havet, naturen eller de som lever der. Vi er nødt å redusere plastavhengigheten vår ved å ikke bruke engangsplass som plastposer, plastglass og sugerør. Det beste er at vi som forbrukere slutter å kjøpe og benytte oss av dem.

Det finnes også andre ting du kan gjøre:

- Ikke kast søppel i toalettet.
- Sikre løse gjenstander som kan blåse bort.
- Ikke bruk produkter som inneholder mikroplast. Se etter svanemerket!

For å få renere natur verden over er vi nødt til å tenke over konsekvensen av forurensning. Det vil kreve mye frivillig arbeid å fjerne plast som allerede er spredt langs kystene våre, ved hjelp av både båter og dykkere. I tillegg til opprydding må vi ha fokus på å forbruke mindre plast. I Norge bør vi gå foran som forbilder for land med færre muligheter til resirkulering og færre pantestystemer enn det vi har. I tillegg bør vi legge press på store produsenter, slik at de utvikler nye, og mer miljøvennlige materialer.

Plasten finner du i

veikanten

TAKK for at du rydder
i ditt nærmiljø. Det hjelper!

skogen

langs stranda

i sjøen

Verstingplast, hva er det?

Plast er et stort miljøproblem, men når vi skal gjøre noe med, der det viktig å ha oversikt over hvilke produkter som er verstingene.

TEKST

PERNILLE RUBIN WOLLAN

Ute i norsk natur blir det spesielt funnet mye emballasje til sjokolade, godteri og «på farten»-mat. Andre verstingprodukter er drikkeflasker og bokser, som slett ikke har noe i naturen å gjøre. Sigarettneiper og snus dukker dessverre også opp ofte, og det trengs løsninger for å unngå at det havner der. I tillegg til disse er korker og lokk, og q-tips, blant plasten plastsankere rapporterer om.

Dessverre kommer også mye av verstingplasten fra fiskerier, bygg og fra næringslivet, dette gjelder isopor, tau, garn/trål, kanner, pakkebånd og sprengledninger.

Dette er et problem som må løses av oss alle: politikere, produsenter, dagligvarekjeder, og deg og meg.

Deg og meg og dagligvarebutikkene

Den beste måten å forhindre slik plastforsøpling er å sørge for at man tar med seg emballasjen av ting man spiser eller drikker hjem, og iallfall sørger for å ikke la det ligge igjen ute i naturen. Sempelthen å etterlate seg stedet man besøker slik det var når man kom.

Det er også viktig å tørre å si ifra om man ser noen som kaster søppel på bakken. På den måten engasjerer du andre til å bidra til renere natur.

Ser du plast eller annen søppel på

bakken, som det er forsvarlig å plukke opp? Gjør det. Det vil utgjøre en forskjell også i det store bildet.

Drikkeflasker og bokser kan man ta med seg hjem og få pantet. På tur kan det være lurt å bruke gjenbruksflasker. Sigarettneiper og snus må aldri kastes på bakken eller i vannet. Det kan være skadelig for flere dyr. Ha med en pose eller lignende å kaste det i.

Det finnes også mange andre måter vi kan bidra som enkeltpersoner: plukk plast, gi beskjed, og hjelp til med kartleggingen på plastjakten.no.

Politikere

Ett av de første problemene politikere bør gripe fatt i er engangsplast. Her bør det innføres forbud mot denne typen plast. Noen emballasjetyper – som plastbeger, snusbokser og lightere – burde bli en del av panteordninger. Norske politikere bør dessuten være pådrivere for å få panteordninger for flasker og bokser i flere land.

Andre politiske grep kan være å øke prisen på bruk av plastemballasje, slik at miljøvennlige alternativer blir konkurransedyktige.

Andre muligheter er:

- Få på plass «panteringer» på søppelbøtter, slik at man kan plukke flasker man finner ute og sette dem der

om man ikke har mulighet til å pante selv. Dette har Bergen kommune begynt med, og det ser ut til å fungere bra.

- Innføre forbud mot bruk av plast i snusposer og sigarettfiltre, samt fortsette informasjonarbeid om at de er skadelige for naturen.

Politikerne har begynt å treffe tiltak, men det er fortsatt en vei å gå for å unngå verstingplasten.

Produsenter

Produsentene har selvsagt en betydelig del av ansvaret. Mange produkter har i dag plastemballasje som kunne vært erstattet med mer miljøvennlig emballasje, og unødvendig emballasje kunne vært kuttet ut.

Mye av plasten vi finner ute i naturen er emballasje fra snacks, godteri, og hurtigmat, emballasje som fort havner på avveie. Ofte kunne den vært byttet ut med for eksempel papir eller papp, epler kunne for eksempel vært lagt i pappkurver istedenfor å bli surret inn i plast.

Når det kommer til sigaretter og snus burde produsentene finne nedbrytbare alternativer til mikroplasten som finnes i disse produktene.

FISKERI, BYGG OG NÆRING

- Isopor
- Tau
- Garn/trål
- Kanner/dunker
- Pakkebånd og strips
- Sprengledninger/armeringsfibre

VERSTINGPLAST

Vi har sammenstilt data fra Hold Norge Rent, Mepex Consult, Nordic Ocean Watch, miljøolare.no og plastjakten.no for å gi en pekepinn på dette. Av mengdedataene de har sett på, er den største andelen ikke-identifiserbare plastbiter. Når forbundet peker på verstringplast har de valgt å fokusere på den identifiserbare platen.

Det er det to grunner til: for det første stammer mye av den ikke-identifiserbare platen fra større plastgjenstander som har blitt brutt ned. For det andre er den identifiserbare platen noe vi kan sette inn tiltak for å forebygge nå. Klarer vi det, er sannsynligheten stor for at vi også reduserer omfanget av forsøplingen av den ikke-identifiserbar platen.

DU, JEG OG DAGLIGVAREKJEDENE

- Sjokolade-, godteri og emballasje fra «på farten»-mat og snacks
- Drikkeflasker og bokser
- Sigarettneiper og snus
- Korker/lokk
- Q-tips
- Husholdningskanner

Vi tar vare på historien

Kasser på kasser med dokumenter og bilder er sendt til Bergen byarkiv. Nå søker vi etter frivillige som vil fortelle.

TEKST

MONA MARIA LØBERG

I en bod på Bryggen har det ligget dokumentasjon over hva frivillige i Naturvernforbundet Hordaland har jobbet med over flere tiår. Der fantes det gamle bilder, styrereferater, regnskap, plakater, uttalelser, brev, brosjyrer og medlemsmagasin.

Stiftelsen Bryggen var ikke så fornøyd med å ha så mye brennbart materiale liggende, og vi begynte å bli urolige for at historien skulle gå tapt. Dessuten ble fylkeslaget vårt 100 år i 2019. Tiden var inne for å ta grep.

Vi kontaktet Bergen byarkiv og startet et samarbeid med Birger

Haugdal. Sammen fikk vi levert mange kasser med materiale til arkivet. Vi søkte støtte til Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune og Arkivverket, og fikk midler til å dekke arkivets kostnader med å ordne og begynne digitalisering av materialet.

Det blir godt å få orden. Når arkivet vårt er ordnet, kan man søke styret om å få innsyn. Vi har medlemskap i byarkivet og har også hylleplass til materiale fra Natur og ungdom, og Miljøagentene.

Vi har også lyst til å samle inn intervjuer fra folk som har engasjert seg som frivillig i organisasjonen vår. Hvilke

saker har man kjempet for? Hvordan gikk man frem og hvordan endte det? Vi vil gjerne intervju og ta opp lyd og evt. video. Dette vil lagres trygt for ettertiden i arkivet, og noen av opptakene ønsker vi å redigere og dele på nett. Historiene vil gå tapt om man ikke forteller dem.

VIL DU BIDRA?

Har du gamle bilder, dokumenter eller historier om arbeidet du har vært med på som frivillig? Vi tar i mot og leverer til Bergen byarkiv. Vi ønsker også å gjøre opptak med video og lyd når koronakrisen er over. Kontakt Mona på mm@naturvernforbundet.no.

Honoraria Bjerknes Hamre er en av våre dyktige frivillige gjennom en årrekke, og skrev i 2014 andre del av historien vår i boka «På lag med naturen i 100 år». Første del står skrevet i «Stå vakt om naturen» som ble utgitt i 1968.

Strandrydding for små grupper er OK

Selv under koronapandemien er det trygt å rydde i naturen. Små familiegrupper kan oppsøke en av mange folketomme strender og rydde vekk plast og annet marint avfall.

Husk at ingen må samles i grupper på mer enn fem personer, og hold god avstand til andre. Ta på gode hansker og gi det marine liv en hjelpende hånd.

Registrer ryddeaksjonen din på: www.ryddenorge.no og kontakt det lokale renovasjonsselskapet for mer informasjon om trygg strandrydding og henting av sekker og hansker.

bir.no

bof.no

ihm.no

ngir.no

øyvar.no

Corona og ressursforvaltning, to alen av samme stykke?

Hva kan vi lære av dårlige erfaringer med coronapandemien når vi skal hankses med ressurs- og miljøproblemer?

TEKST

ERLING MOXNES

Ulike land reagerer ulikt på pandemien, men det kan se ut som at noen av landene som opplevde SARS-epidemien klarer seg bedre enn land som Italia, England og USA, som ikke ble rammet av denne. Her spør jeg: Hva kan vi lære av dårlige erfaringer med coronapandemien når vi skal hankses med ressurs- og miljøproblem? Og er det egentlig nødvendig å gjøre sine egne dårlige erfaringer?

Et tenkt eksempel: Hva om Italia hadde innført tvungen karantene for alle innreisende fra den dagen virusutbruddet i Wuhan ble kjent? Antall smittede i befolkningen kunne ha vært null, og kostnadene med en slik innreisekarantene ville ha vært minimale sammenlignet med kostnadene som har påløpt etter hvert. Karantene er heller ingen ukjent idé, isolat og karantene er standard prosedyre for hunder som krysser landegrenser.

Vi venter på data

For regjeringene i Italia og de fleste andre land har tidlig innreisekarantene imidlertid ikke vært en naturlig reaksjon. Et slikt tiltak ville nok ha ført til høyroste protester. Folk aksepterer ikke store begrensninger i friheten til å reise uten at det er observert og slått fast at disse reisene kan føre til sykdom og død. Den naturlige reaksjonen er

at vi må «vente og se» hva som blir nødvendig. Og her er poenget: Vi venter på data. Når vi får dem er de omtrent som vi kunne ha analysert oss frem til på forhånd. Og mens vi venter ignorerer vi fremtidige kostnader knyttet til ventingen.

Men er det mulig å analysere seg frem til hvilke tiltak som kreves for å møte et virusutbrudd? De første tallene fra Wuhan viste at viruset var svært smittsomt, og at en måtte regne med karantenetider på vel 14 dager. Det finnes også flust med kunnskap om normale reisemønstre i verden. Det kommer besøk til Italia direkte fra Wuhan, og viruset kunne også komme til Italia, litt forsinket, via andre land. Sannsynligheten for at viruset ville komme til Italia var dermed mer enn høy nok til å forsvare et tidlig påbud om karantene for innreisende. Det var heller ikke vanskelig å analysere seg frem til at behovet for restriksjoner ville bli langt høyere dersom viruset begynte å spre seg innad i Italia. Behovet for en rask reaksjon var derfor klart tilstede, og kostnadene ved å vente var langt større enn kostnadene av et tidlig karantenepåbud.

Her vil kritiske lesere tenke at dette er ufin etterpåklokskap. Verken jeg, eller verdens fremste eksperter på smittespredning, ville ha vært i stand

til å gi eksakte prognoser for hvordan situasjonen i Italia ville utvikle seg etter at de første rapportene fra Wuhan kom. Men – og dette er viktig: det er en utbredt misforståelse at vi har behov for eksakte prognoser. For å forsikre seg mot en mulig katastrofe, må trengs det bare en oversikt over sannsynligheter.

Underbevissthets signaliserer «vent og se»

Men dersom dette er så opplagt som jeg vil ha det til, hvorfor fikk ikke italienerne på plass et raskt påbud om innreisekarantene. Det kan synes som et mysterium, siden de fleste ville kunne gjennomføre resonnementet ovenfor, også uten å være etterpåkloke. Det holder å stille to enkle spørsmål: Er det mulig at smitten kommer til Italia? Vil kostnadene bli større dersom vi venter med å påby innreisekarantene?

Mysteriet ligger i at underbevissthets vår signaliserer «vent og se», og at denne følelsen er så sterk at den overdøver alle tanker om en grundigere analyse. I kritiske situasjoner blir denne følelsen spesielt dominerende, noe som er kjent gjennom Daniel Kahnemans bok Tenke, fort og langsomt. Uten at vi anstrenger oss, dukker det opp tanker som etterspør sikre bevis for at kostbare tiltak er nødvendig. Samtidig må vi anstrenge oss for å komme på

«Vi venter på data. Når vi får dem er de omtrent som vi kunne ha analysert oss frem til på forhånd. Og mens vi venter ignorerer vi fremtidige kostnader knyttet til ventingen.

den enkle spørsmålene ovenfor. Og vi anstrenger oss heller ikke, fordi vi ikke er tilstrekkelig skeptiske til våre egne tanker og følelser. Undersøkelser viser at folk kjøper forsikring etter at uhellet har vært ute, og at de ankomme til å si opp forsikringen når uhellet ikke inntreffer på nytt etter kort tid. En rekke laboratorieeksperimenter innenfor systemdynamikkfaget viser at «vent og se» er en utbredt strategi, en strategi som praktiseres både av folk flest og av beslutningstagere. Mange av disse undersøkelsene har å gjøre med ressursforvaltning.

Stø kurs

De samme tankeprosessene gjør seg gjeldende også der. Når fangster og inntekter i et fiskeri er høyere enn noen gang før, går tanker og følelser i retning

av å fortsette med stø kurs, mens en venter og ser hvordan det går. I en slik situasjon vil forslag om å stabilisere eller redusere kvotene føre til ramaskrik; det føles riktig og viktig å vente på mer data om hvordan fangster og lønnsomhet utvikler seg. Noen forsøker også å fremstille dette som vitenskap, ved å snakke om behovet for empiri.

Men i det øyeblikket man observerer at fiskeressursen og lønnsomheten er fallende, vil fangstkapasiteten være høyere enn tilveksten for ressursen. Etter å ha ventet og sett, må derfor kvotene settes mye lavere enn fangstkapasiteten for å redde fiskeressursen. Gjentatte ganger har overkapasitet ført til overfiske og ruin.

Ilgjen ville enkle spørsmål kunne korrigere «vent og se»-strategien. Når lønnsomheten og ressursmengden

avtar, kan det da tenkes at fangsten og fangstkapasiteten er høyere enn rekrutteringa? Dersom dette fortsetter, vil da rekrutteringa falle i takt med gytebestanden slik at problemet blir større ettersom tida går?

De siste 50 åra med prøving og feiling lært oss at analyse må til i fiskeriforvaltninga for å overstyre tendensen til «vent og se». Men det har tatt unødig lang tid. Nesten hvert framsteg i fiskeriforvaltninga har vært motivert av dårlige erfaringer med forrige tiltak.

Klima

Her burde det være nødvendig å nevne klimaproblemet. Vitenskapen og analysene har vært tilgjengelige i svært lang tid. Her burde det ikke være nødvendig å la seg styre av de påtrengende «vent og se»-tankene. Det er bedre å bidra til at alle begynner å stille de tre riktige og viktige spørsmålene: Kan vi stole på og ha tillit til våre egne «vent og se»-tanker? Hva er mer data verdt? Og hva er kostnadene av å utsette tiltak mens vi venter på mer data?

Erling Moxnes er frivillig i Naturvernforbundet og medlem av gruppen for systemdynamikk ved Universitetet i Bergen. Moxnes er professor i geografi.

BERGEN
KOMMUNE

Takk til alle som rydder i naturen!

300 skoleelever og en rekke andre aktører gjorde høsten 2019 en stor innsats for å gjøre Store lungegårdsvann plastfritt. Nå skal vannet bli en testarena for ny teknologi for oppsamling av marint avfall.

Bergen kommune skal være en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter. Takk til alle som bidrar!

Hva gjør du hvis du møter en vill oter?

1. Spill død
2. Ta en selfie
3. Tell den

For ordens skyld: Oter er ikke farlige – verken i det fri eller på Akvariet. Derimot vet vi ikke helt hvor mange det er av dem eller om bestanden øker eller minker. Derfor er det supert hvis du hjelper til med å telle dem! Ser du en oter i det fri (eller er uheldig å få en i fiskeredskap) kan du rapportere det på artsobservasjoner.no.

Mens du venter på å treffe på en ute i naturen, kan du møte våre to lekne oterkrabater så ofte du vil på Akvariet i Bergen.

AKVARIET
I BERGEN

akvariet.no

ÅPNINGSTIDER: 1. sep - 30. april: Alle dager **10-18** (Stengt på Julaften, 1. juledag, Nyttårsaften)

energismart

Energismarte valg sparer miljøet og klimaet.

Finn energitiltak på energismart.no.

GRØNT PUNKT

VINN OPPTIL
100.000,-
HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE
ET PROSJEKT

BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

Revisorgruppen

 SIM

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland Interkommunale Miljøverk IKS | Svartasmoget, N-5419 Fitjar | Telefon: 53 45 78 50 | Telefaks: 53 45 78 60 | E-post: sim@sim.as | www.sim.as

B-BLAD

retur: Naturvernforbundet Hordaland
co/ Medlemsregisteret
Naturvernforbundet
Mariboesgt. 8, 0103 OSLO

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2020

Oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
Besøk www.naturvernforbundet.no/hordaland for mer informasjon.

AUGUST

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #1

15. AUGUST 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #2

29. AUGUST 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

Inspirasjonstur i Folgefonna nasjonalpark

19. SEPTEMBER
Dagstur. Åpent for medlemmer.

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #4

26. SEPTEMBER 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

SEPTEMBER

Strandryddedagen

5. SEPTEMBER STED ANNONSERES

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #3

12. SEPTEMBER 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

OKTOBER

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #5

10. OKTOBER 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

Plastjakten: Ryddeaksjon for studenter #6

17. OKTOBER 12-15 BERGEN, STED
ANNONSERES

DUGNADER I PARSELLEN

Vi har en parsell på Storetveitmarken som drives av frivillige. Ta kontakt med Jeanette på jt@naturvernforbundet.no om du er interessert.

Dugnader vil også bli annonsert på Facebook og naturvernforbundet.no/hordaland.

Følg med!

Nyhetsbrev:
<http://eepurl.com/72RMf>

Søk etter *Naturvernforbundet Hordaland* på

- Facebook
- YouTube
- Instagram

Tips til saker sendes til:
naturvest@naturvernforbundet.no

Bli frivillig!

Les om hvordan du kan engasjere deg: bit.ly/aktiv-1914

Faggrupper:

- Klima og transportgruppen
- Naturmangfoldsguppen
- Bygg- og energigruppen
- Visjonsgruppen

Lokallagene jobber med natur, miljø og klimasaker i sine nærmiljø. I Hordaland har vi lokallag på Askøy, i Bergen, Kvam, Kvinnherad, Nordhordland, Sunnhordland og på Voss.

Du kan også bidra med din kompetanse i NaturVest eller i holdningsskapende arbeid.

Andre aktive grupper:

- Miljøagentene
- Natur og ungdom
- Naturvernstudentene